

MONEY **AND ME** **AT HOME**

**CANLLAWIAU I RIENI / GOFALWYR I
GYDFYND A'R PECYN AR GYFER
PLANT 7-9 OED**

BANK OF ENGLAND

Beth yw Arian a fi gartref?

Mae arian a fi gartref wedi ei greu i blant 7-11 oed ddysgu mwy am arian yng nhyd-destun y byd go iawn y tu allan i'r ystafell ddosbarth. Mae dau becyn ar gael ar gyfer plant iau a hŷn. Maent wedi'i addasu o set o adnoddau â ddylinuwyd i ysgolion gan Bank of England, TES a Beano. Mae'r cynnwys wedi'i greu gan ddefnyddio cymeriadau Beano ac mae eu giamocs yn dod a'r pynciau'n fyw gyda gemau a gweithgareddau hwyliog.

Pam ddylwn i ddefnyddio Arian a fi gartref?

Weithiau gall dysgu am arian a chyllid fod yn anodd, yn rhannol am fod angen dysgu geirfa newydd ac yn rhannol am fod rhai o'r agweddau ymddangos yn haniaethol. Mae dysgu gartref yn caniatáu i blant weithio ar eu cyflymder eu hunain ac yn rhoi cyfle i rieni / gofalwyr awgrymu syniadau sy'n berthnasol i'w plentyn a'u helpu i'w tywys trwy'r pynciau. Nod y pecynnau hyn yw nid yn unig helpu plant i ddysgu am arian ond hefyd rhoi hyder iddynt ddeall a rheoli arian nawr a phan fyddant yn hŷn.

Sut ddylwn i ddefnyddio'r adnoddau?

Mae Arian a fi yn cael ei ddefnyddio mewn ysgolion i gyflwyno gwersi ar gyllid o fewn gwersi ABCh / ABCh / Sgiliau am Oes a Mathemateg. Mae'r adnoddau dysgu cartref hyn wedi'u creu gyda symlrwydd mewn golwg: rydym wedi ail-greu rhai rhannau o'r gwersi i helpu plant i ymgymryd â gwaith hunangyfeiriedig gartref wrth ddysgu am lythrennedd ariannol.

Efallai bydd natur y deunydd pwnc yn gofyn i rieni / gofalwyr helpu plant i lywio cynnwys yn gywir. Fodd bynnag, dylai plant allu gweithio trwy'r rhan fwyaf o'r cynnwys yn annibynnol. Nid oes angen i chi fod wedi defnydd Arian a fi yn yr ysgol i elwa ar Arian a fi gartref.

Mae'r canllawiau rhiant / gofalwr hwn yn darparu atebion i'r holl gwestiynau i chi helpu'ch plentyn.

Mae'r pecyn i blant yn ymdrin âg amrywiaeth o bynciau. Mae pob un ohonynt wedi'u cynllunio i helpu plant i adeiladu ar eu dealltwriaeth o dermau allweddol a sgiliau llythrennedd ariannol, gyda phob pwnc yn adeiladu ar ddysgu blaenorol. Felly, argymhellir bod plant yn dechrau ar gychwyn y llyfryn ac yn gweithio eu ffordd drwyddo.

Gellir naill ai lawr lwytho ac argraffu'r pecynnau yma, neu gellir eu defnyddio ar-lein, a gall plant deipio'n uniongyrchol ar y ffeiliau.

Mae'r pecynnau wedi'u strwythuro fel bod pob pwnc newydd yn dechrau gyda chyflwyniad, gan ddefnyddio cymeriadau Beano i helpu i egluro cysyniadau. Dilynnir hyn gan daflenni gwaith i'r plant eu cwblhau cyn symud ymlaen at bwnc newydd.

PWNC	TUDALENNAU PECYN GWAITH	BYDD PLANT YN DYSGU
Pwnc 1: Beth yw arian?	Tudalennau 3-5	Beth yw arian a sut mae'n gweithio
Pwnc 2: Newyddion yn y byd arian?	Tudalennau 6-9	Arian papur a'u nodweddion diogelwch
Pwnc 3: Beth allaf ei wneud gydag arian?	Tudalennau 10-14	Cynilo a gwario
Geirfa	Tudalennau 27	

Sut allaf helpu?

Efallai bydd rhai tasgau yn y pecynnau yn ei gwneud yn ofynnol i blant edrych ar fideos ar-lein ar YouTube o Bank of England neu ganllawiau eraill ar-lein o ffynonellau parchus. Er gwybodaeth, rhestrir yr holl ddolenni isod fel gallwch eu gwyllion o flaen llaw.

Beth yw arian a sut mae'n gweithio: <https://www.youtube.com/watch?v=8lXBXF5mSl8>

Pam fod gwerthoedd i arian papur? https://www.youtube.com/watch?v=we2pCkJAptE&list=PLslyOrpjl0z2Q_G5-2OtMfYcoAjzLRxfh&index=10

Y papur £20 newydd: <https://www.youtube.com/watch?v=QosX5LvJRdM>

Mae'n bwysig siarad gyda eich plentyn yn rheolaidd am ddiogelwch ar-lein. Gallwch ymweld â [Internet Matters](#) i gael cyngor a chefnogaeth diogelwch ar-lein.

Bydd rhai termau yn y gweithgareddau yn newydd i blant. Rydym wedi darparu geirfa, o fewn pynciau ac ar ddiwedd y pecyn, i geisio egluro termau allweddol. Efallai byddai'n ddefnyddiol cael yr eirfa wrth law er mwyn gallu cyfeirio ato yn hawdd.

Rydym wedi darparu atebion i'r gweithgareddau yn y llyfryn hwn. Os hoffech wybod mwy am Bank of England, ewch i'n tudalennau addysg ar ein gwefan: <https://www.bankofengland.co.uk/education>

ATEBION A SYNIADAU I GAEL EICH PLENTYN I FEDDWL

PWNC 1

BETH YW ARIAN?

Mae'r pwnc yma yn helpu plant ddeall pam mae arian yn bwysig, pam rydyn ni'n ei ddefnyddio a pham mae ganddo werth.

GWEITHGAREDD 1 - BETH YW ARIAN?

1. Bydd eich plentyn yn gwylio fideo yn y gweithgaredd hwn.

GWEITHGAREDD 2 - GEIRIAU CENHADOL

Yr atebion, mewn trefn, ar gyfer y gweithgaredd hwn yw:

1. arian cyfred, cyfnewid, gwasanaethau, cytuno
2. arian, gwerth, ymddiried
3. IOU (mae arnaf ddyled ichi), gwerth, siopwr

GWEITHGAREDD 3 - BINGO ARIAN

1. Mae angen i'ch plentyn groesi'r geiriau neu'r ymadroddion wrth iddynt wyllo'r fideo, felly efallai y bydd yn haws argraffu'r ddalen hon, neu ei gopïo ar ddarn o bapur.

Syniadau ychwanegol

- Efallai bydd angen esboniad ychwanegol am rai geiriau fel arian cyfred a chyfnewid. Mae geirfa o eiriau allweddol yn eu pecyn, ond efallai y byddai'n werth siarad am ystyron i sicrhau eu bod yn deall unrhyw eirfa newydd.
- Gwylwch y fideo hwn gyda'ch gilydd am y mathau o wrthrychau sydd wedi'u defnyddio fel arian ar hyd yr oesoedd. <https://www.youtube.com/watch?v=mrFc4cE2N9ci>
- Er mwyn helpu'ch plentyn i ddeall sut mae arian wedi newid dros amser, defnyddiwch drawsnewidydd arian yr Archifau Cenedlaethol. Byddant yn synnu i weld faint o geffylau, gwartheg a dyddiau o waith rhywun arall gallent dalu amdanynt gydag un bunt yn 1270! <https://www.nationalarchives.gov.uk/currency-converter/>

PWNC 2

NEWYDDION YN Y BYD ARIAN!

Mae'r pwnc hwn yn annog plant i wneud ymchwil i archwilio arian papur a'u nodweddion.

GWEITHGAREDD 1 - YMCHWIL ARIAN PAPUR

1. Mae angen i'ch plentyn rhoi cylch o amgylch y nodweddion ar yr arian papur wrth iddynt wyllo'r fideo, felly gallai fod yn haws argraffu'r dudalen yma.

Portread

Mae portread mawr o'r Frenhines wedi ei argraffu ar y ffenest fawr dryloyw. O gwmpas y llun gallwn weld y geiriau 'Bank of England' a gwerth y nodyn.

Print wedi'i godi

Wrth symud dy law dros y nodyn mi wnei sylwi fod y geiriau 'Bank of England' wedi ei hysgrifennu mewn print wedi'i godi. Yn y gornel chwith uchaf mi wnei di hefyd deimlo darnau wedi eu codi - mae'r rhain yn galluogi pobl ddall neu sydd â nam ar ei golwg allu gwybod beth yw gwerth y nodyn.

Delwedd Fetelig

Dros ben y ffenest dryloyw gelli weld delwedd fetelig, ar flaen y nodyn mae'n aur a glas, ac yn lliw arian ar y cefn.

Hologramau

Wrth symud y nodyn o ochr i ochr mi welwn fod yr hologram waelod yn newid rhwng y gair 'pounds' a rhif sydd yn dweud faint mae'r nodyn werth. Yn yr hologram uchaf mae yna ddelwedd 3D o goron.

Rhif uwch-fioled

Mae siopwr yn gallu defnyddio fflach lamp arbennig, a phan mae golau uwch-fioled yn cael ei sgleinio ar y nodyn mae'n gadael i nodweddion anweladwy ddod i'r golwg. Mae hyn fel datgelu rhywbeth sydd wedi'i ysgrifennu hefo inc anweladwy. Fe ddaw rhif coch a gwyrdd i'r golwg (5 ar bapur £5 ayyb) Cadwch olwg allan am y fflach lamp arbennig yma wrth siopa nesaf.

GWEITHGAREDD 2 - DYUNIO ARIAN PAPUR

1. Bydd eich plentyn yn dylunio ei arian papur ei hun sydd yn cynnwys rhai o'r nodweddion diogelwch a welsoch yng ngweithgaredd 1.

Syniadau ychwanegol

- Siaradwch gyda eich plentyn am y gwahanol ddulliau talu, ar wahân i nodiadau. Efallai eu bod ar fin cael eu cerdyn debyd eu hunain neu fod ganddynt dalebau rhodd i'w gwario. Soniwch hefyd am e-daliadau trwy gardiau debyd. Efallai eu bod wedi clywed am wasanaethau e-dalu ychwanegol fel PayPal ac Apple Pay. Trafodwch fanteision ac anfanteision rhain.
- Mae Bank of England wedi cynnwys cymeriadau ar gefn arian papur ers i William Shakespeare ymddangos ar un ym 1970. Mae'r traddodiad hwn yn caniatáu inni ddathlu pobl sydd wedi siapio cymdeithas y DU. Gallwch ddarganfod mwy ar <https://www.bankofengland.co.uk/banknotes/banknote-characters> Pwy fyddai'ch plentyn yn ei ddewis?

PWNC 3

BETH ALLAF EI WNEUD GYDAG ARIAN?

Mae'r pwnc hwn yn archwilio arian a'r hyn y mae'n cael ei ddefnyddio ar ei gyfer; mae hefyd yn annog plant i ystyried sut a pham i wario neu gynilo a fforddiadwyedd.

GWEITHGAREDD 1 - PENDRONI DEWISIADAU

1. **Gwariwch ef:** Defnyddio ein harian i dalu am bethau rydym eisiau neu ei angen.
Ei arbed adref: Rhoi ein harian mewn cadw-mi-gei i'w gadw'n ddiogel.
Ei arbed mewn cyfrif banc: Rhoi ein harian mewn banc go iawn, lle gallwn ychwanegu ato, ei gadw'n ddiogel, a'i wyllo yn tyfu.
Gwnewch rodd gydag ef: Rhowch ychydig o arian i ffwrdd i gefnogi elusennau, anifeiliaid, neu bobl a lleoedd mewn angen.
2. Gall gwariant fod yn eitem yr hoffent ei phrynu yn y siopau, er enghraifft tegan neu ddilledyn. Efallai bydd arbed er mwyn cadw eu harian mewn man arbennig, fel cadw-mi-gei, pwrs neu waled. Gallai rhodd gynnwys cyfrannu at werthiant cacennau ysgol neu ddigwyddiad i godi arian at elusen yr ysgol.

GWEITHGAREDD 2 - PENDERFYNIADAU, PENDERFYNIADAU

1.

MOETHUS

B = Llun wedi'i lofnodi,
 CH = pecyn o losin,
 F = clustffonau diwifr,
 Ff = ffôn clyfar newydd

HANFODOL

A = Siwmpwr ysgol,
 D = torth o fara,
 Dd = peint o laeth,
 G = brechdanau cinio

ARBEDION

C = Arian poced wythnosol,
 E = arian pen-blwydd

GWEITHGAREDD 3 - BETH I'W BRYNU

1. a. Mae gan Peifys gyfanswm o £ 1.80.
 b. Mae ganddo ddigon o arian ar gyfer yr afalau, bananas a'r mafon.
 c. Dylai brynu'r afalau oherwydd bydd yn gallu rhannu mwy o ffrwythau. (Mae mafon hefyd yn ateb derbyniol gan ei fod yn gallu rhannu rhain hefyd.)
2. a. Cyfanswm yr arian sydd ganddyn nhw yw £ 2 + £ 2 = £ 4 a 10 + 30 + 50 = 90c. Mae ganddyn nhw gyfanswm o £ 4.90.
 b. £ 2 + £ 1 + £ 1 = £ 4 a 40c + 20c + 30c = 90c. Felly, cyfanswm o £ 4.90.
 c. Oes, mae ganddynt ddigon o arian.
3. a. £3 + £6 + £3 = £12
 b. Na, nid oes gan Toots ddigon i gael beth mae hi eisiau. Gallai archebu wrap letys, byrgyr llysieuol a hufen iâ gyda £ 10.
 c. £4 + £4 + £5 = £13
 ch. £14 - £13 = £1
 d. Gallai Plwg ddewis unrhyw un o'r canlynol:

Plug	Wrap letys	Byrgyr llysieuol	Hufen iâ	£10
	Wrap letys	Byrgyr llysieuol	Waffl siocled	£11
	Wrap letys	Byrgyr llysieuol	Banana hollt	£12
	Sglodion hefo caws	Byrgyr llysieuol	Hufen iâ	£11
	Sglodion hefo caws	Byrgyr llysieuol	Waffl siocled	£12
	Wrap letys	Byrgyr cyw iâr	Hufen iâ	£11
	Wrap letys	Byrgyr cyw iâr	Waffl siocled	£12
	Sglodion hefo caws	Byrgyr cyw iâr	Hufen iâ	£12
	Wrap letys	Byrgyr hefo caws	Hufen iâ	£12

4. a. £20 am 20 cacen
b. $20 - 4 = £16$ o elw
c. Hanner £16 yw £8 yr un.

CWESTIWN HER

$$40 \times 50p = £20$$

$$20 - 8 = 12$$

$$12 \div 2 = £6$$

Felly mae Dan a Mandi yn gwneud elw o £6 yr un.

Syniadau ychwanegol

- Gwnewch restr siopa i'r tŷ a nodi eitemau sy'n hanfodol a'r rhai sy'n eitemau moethus.
- Os yw plant yn ei chael yn anodd deall beth sy'n hanfodol a ddim, ymwelwch ag archfarchnad (yn bersonol neu ar-lein) a rhowch gyllideb iddynt i 'lenwi eu basged'. Trafodwch pa eitemau na allent eu prynu, ond efallai yr oeddent am brynu.